

KULTURA KRAJOBRAZA U OBAVLJANJU SVOJE DRUŠTVENE FUNKCIJE U NAS

LANDSCAPE CULTURE IN ITS SOCIAL FUNCTION

V. Jurčić

SAŽETAK

U ovom priopćenju data je analiza stanja i navedeno je ono što treba poduzimati za rješavanje problema koji se odnose na status i zadatke krajobrazne arhitekture u nas u obavljanju njezine društvene funkcije. Naglašeno je da krajobrazna arhitektura i njoj pripadno krajobrazno vrtlarstvo kao integralna cjelina u korištenju, krajobraznom planiranju, namjeni, oblikovanju, uređivanju, njezi i očuvanju čovjekova okružja u naseljima i krajinama naše Zemlje obuhvaća široku paletu društvenih i stručnih interesa i sadržaja rada čovjekove kulture krajobraza.

Zanimanje za čovjekovu prirodnu i kulturom stvorenu okolicu sve više raste. Posvuda rastu i spoznaje o njezinim problemima koji neodgodivo zahtijevaju da se usklađeno s prirodom rješavaju kao nezaobilazni problemi čovjekova življenja na ovoj našoj zajedničkoj Zemlji i svim krajevima Svijeta!

Siguran i trajan opstanak života na Zemlji smrtno je ugrožen. Stoga su nužne hitne promjene u vladanju i odnosu ljudi prema prirodi i njezinim resursima te, s tim u vezi, promjene u društveno-političkom gledanju na tu sve složeniju problematiku čovjekove okolice. Nužna je organizirana kultura Zemlje. Za trajan opstanak čovjeka nužan je trajan opstanak postojbine i očuvanje prirodnih resursa i potencijala prirode; nužno je planove razvoja temeljiti na krajobraznom planiranju i oblikovanju kraja, očuvanju nasljeđa, podizanju i stalnoj njezi objekata i slobodnih prostora zelenila i rekreacije. To mora biti utkano u politiku življenja svake zemlje i svakog naroda, pa i u nas...

Ciljevi i programi postat će nam dohvatljivi tek sustavnom pripremljenošću i stalnim radom struke na kulturi krajobraza na cijeloj našoj Zemlji. Da bi se praksa kulture krajobraza u društvu i prostoru unaprijedila, potrebno je riješiti njezine relevantne probleme, počevši od statusa struke i obrazovanja kadrova pa nadalje. Potrebno je više priznanja kulturi krajobraza kako bi naša vlastita struka obavljala svoju ulogu i zauzela ono mjesto u društvu koje joj pripada.

Rad struke može uspješno napredovati kada je aktivnost stručnog i kreativnog potencijala i zainteresiranih službi nadležnima zajednički usmjerena na ciljeve koji se moraju stalno postizati. U njima svi moraju po prirodi stvari nalaziti zajedništvo i perspektivu za opstanak i usklađen društveni razvoj uz odgovarajuće korištenje, namjenu i neprekidnu njegu prirodne i kulturom stvorene životne postojbine - postojbine života i u njoj neobnovljivih resursa prirode - tla, vode, zraka i organskog života. Ljudi, biljke i životinje pripadaju jednome svijetu, pripadaju zemaljskom ekosistemu u kojemu je nužno čim prije uskladiti društveni i tehnološki razvoj s prirodom i njezinim mogućim procesima obnavljanja... To je važan zadatak i kulture krajobraza.

To iziskuje, dakle, u prvom redu odgovarajuće zakonsko reguliranje neriješenih pitanja i organiziranje stručnih službi i svih vrtlarski kvalificiranih stručnih potencijala. U toj širokoj lepezi zanimanja treba programski stalno raditi na zadacima od zajedničkog stručnog interesa u razvoju i unapređivanju čovjekova odnosa prema vlastitom prirodnom i kulturom stvorenom okruženju. Usklađenje tog odnosa temelj je trajnog opstanka čovjeka - razumnog društvenog bića koje napokon spoznaje da može živjeti jedino ako je njegovo vladanje usklađeno s prirodom i da tu prirodu uz korištenje treba također njegovati! Bez takvog odnosa neće biti moguće trajno očuvanje prirodnih resursa nužnih za naš opstanak!

ABSTRACT

The report gives an analysis of the present situation and the measures to be taken for the solution of the problems involved. They refer to the status and assignments of the landscape architecture as a whole in the performance of its social function in the environment.

The interest of man in his surroundings is growing. It has been growing everywhere along with insights into problems on man's environment. These problems demand an immediate solution in keeping with the nature because they belong to a group of unavoidable problems of man's life.

A safe and lasting existence of man based on past ways does not exist any more - he is deadly imperilled! Therefore, urgent changes in man's behaviour and his attitudes to nature are required. In this connection changes are also necessary in the socio-political viewpoint on problems of man's environment which are growing increasingly complex. Men, plants and animals share the natural resources - soil, water and air - supporting life on Earth. Thus they belong together to one World, to the terrestrial ecosystem in which it is not only significant but essential for the continuance of life to reconcile social and technological development with the nature and its possible processes of

organic regeneration... and there lies the unavoidably significant task of both the landscape and environmental cultures.

An organized culture of man's environment, a systematic and continuous work is a must. For a lasting survival of the environment and saving of natural resources and natural potentials it is mandatory to base various development plans on landscape evaluation and landscape planning, designing and care of the environment and setting up green and recreation areas. This should be incorporated in the legislative control of the policy of living in our country as in the world at large.

To improve the practice of landscape architecture and the environmental culture as a whole, first their relevant problems should be solved, such as the legal status of the profession, training of experts and passing a bill on green areas and professional work, to list but a few of the most important ones. Along with that, the landscape culture should be given a higher recognition as to enable the profession in its organization to perform its social task and take the place in the society it is entitled to.

UVOD

Naša struka obuhvaća široku paletu interesa i radnih sadržaja čovjekove kulture krajobraza, tj. krajobrazne arhitekture i pripadnog vrtlarstva kao integralne cjeline uređivanja Zemlje u korištenju, namjeni, krajobraznom planiranju i oblikovanju, uređivanju, neprekidnoj njezi i trajnom očuvanju čovjekove okoline.

Zanimanje za čovjekovu prirodnu i kulturom stvorenu okolicu u svijetu iz dana u dan sve više raste. Nedostatak podataka o njoj danas neminovno zahtijeva više znanja i novih spoznaja. To će pružiti informacije potrebne za rješavanje već očekivanih, daljnjih, novih problema u područjima odnosne problematike čovjekova života na ovoj jedinoj Zemlji, kao i u svim županijama i krajobrazima našeg komada zemlje Hrvatske (vidi popis literature).

Da se osigura trajan opstanak i sačuva podloga za trajan život u Hrvatskoj, kao elementaran sastavni dio kvalitete također i našeg ljudskog življenja, nužne su promišljene neodgodive promjene u vladanju i nužno je uskladiti postupke i odgojne vrijednosti i odnose prema prirodi i njezinu korištenju s društveno-političkog gledišta na taj složeni skup problematike naše postojbine života ili čovjekove okoline. Kultura Zemlje ili krajobrazna arhitektura, taj prijeko potreban proces, odgovorno je pokrenut, jer očuvanje prirode i neobnovljivih resursa i potencijala, planiranje namjene i korištenje krajobraza, planiranje i oblikovanje krajobraza, kao i uređivanje i njega slobodnih prostora zelenila i rekreacije i planiranje naselja ne mogu se promatrati odvojeno od

odnosa politike prema prirodi i sredinama stvorenim kulturom čovjeka, u kojima se živi i u kojima se sve rađa i obnavlja u slijedu generacija.

Ciljevi i programi ne mogu se postizati u skokovima, nego je za to potrebna sustavna, smišljena pripremljenost i sustavan, neprekidan rad čitave struke kulture krajobraza. U svijetu se predviđa da će pojedinci koji završe školovanje u krajobraznoj arhitekturi, imati daleko više stručnosti, da će biti znatno više istraživanja na područjima koja su vezana za krajobraznu arhitekturu. Više priznanja obrazovanju u krajobraznoj arhitekturi dovest će do novih poticaja za postizanje još veće stručnosti. To će dati više stručnosti nastavi i privući dio praktičara u obrazovanje, što će podići stručnost u obrazovanju inženjera i svih stručnih profila u našoj složenoj praksi uređivanja krajobraza.

Struka može uspješno napredovati i obavljati društvene funkcije kada su na prikladan način povezane vrtlarska privreda županija i krajeva Republike Hrvatske, obrazovanje vrtlarskih kadrova i sami stručnjaci koji se neprekidno bave vrtlarskom praksom oblikovanja i postupaka s biljkama nakon završena temeljnog studija vrtlarstva i oblikovanja pejzaža ili studija uređenja krajobraza. Važni su zatim specijalizacija, položeni stručni ispit odgovarajućeg područja i formiranje naših stručnjaka i podmlatka u oblasti vrtlarskih znanosti (*rerum hortensium*) i napokon naš, fundamentalni i razvojni znanstveno-istraživački rad programiran potrebama teorije i prakse. Dakle, kada je aktivnost cjelokupnog stručnog potencijala i zainteresiranih službi nadležnava zajednički usmjerena ciljevima u kojima svi nalaze perspektivu i razlog za opstanak te usklađeniji društveni i tehnološki razvoj uz neizostavnu i stalnu njegovu sredine svoje prirodne i kulturom stvorene životne postojbine - postojbine žive i nežive prirode i njezinih koristivih resursa - tlo, voda, zrak i organski život.

Ljudi, biljke i životinje pripadaju jednome svijetu, pripadaju zemaljskom ekosistemu u kojemu je nezamisliv daljnji opstanak bez kataklizmi, a da čovjek najhitnije ne uskladi svoj tehnološki razvoj kao i svoj društveni razvoj s mehanizmima prirode i krhkošću njezine naravi na ovoj jedinoj planeti i njezinim mogućim procesima funkcioniranja i obnavljanja potencijala...

Vrijeme neumitno teče, jer takorekući nitko nije bio svjestan, npr. 50-ih godina, da će zemaljski ekosistem postati tako brzo smrtno ugrožen. Spoznala su se kroz to vrijeme i dotadašnja kriva usmjerenja kao i nužnost okretanja mogućem u prirodi i življenje zajedno s prirodom... Stoga naša domovinska kultura pejzaža mora biti čim prije osposobljena u tome preuzeti svoj sudbonosni dio zadatka!

To iziskuje u prvom redu odgovarajuće stručno organiziranje službi nadležnava i svih vrtlarski kvalificiranih potencijala pojedine županije, grada i

općine gdje se programski smišljeno radi na zadacima od zajedničkoga stručnog i profesionalnog interesa, na razvoju i unapređenju cjeline nacionalne zajednice prema čovjekovoj prirodnoj i kulturom naslijeđenoj okolini, počevši od reguliranja zakonom neriješenih pitanja statusa struke krajobrazne arhitekture kao cjelovite kulture pejzaža i profesionalnog rada stručnjaka unutar kontaktnih područja i drugih struka kao što su:

- reguliranje relevantnih zakona, uredbi, propisa i uputa za usklađivanje rada, planersko-projektantskih pitanja planiranja krajobraza i djelatnosti struke krajobrazne arhitekture i njoj pripadnog vrtlarstva kao integralne cjeline vrtlarske privrede u izdvojeno formiranoj oblasti vrtlarskih znanosti, te, u skladu s potrebama razvoja društvene zajednice i potrebama profesije u njezinu dugoročnom i kontinuiranom zadatku, njezinu mjestu i ulozi u društvenoj zajednici - od planiranja i oblikovanja krajobraza, njegove namjene i uvjeta korištenja do očuvanja povijesne i umjetničke baštine i neobnovljivih resursa prirode i kondicionirano usklađena unapređivanja čovjekove postojbine;

- definiranje područja i sadržaja rada u društvenom razvoju - uloga, mjesto i zadaci struke u suvremenom društvenom razvoju;

- realiziranje zadataka, te potrebe za ostvarivanje zadataka;

- kvaliteta i etičnost usluga, standardi materijala i rada;

- organiziranost tržišta vrtlarskih usluga, proizvoda i rada;

- kvaliteta i asortiman proizvoda i usluga u pojedinim vrtlarskim djelatnostima u krajobraznom vrtlarstvu, krajobraznom planiranju, krajobraznom oblikovanju objekata i krajobraznim radovima podizanja i njege zelenila i rekreacije u naseljima i pokrajinama Republike Hrvatske;

- planiranje usluga struke i standardne proizvodnje materijala po djelatnostima suvisle podjele rada;

- uvjeti privređivanja - specijaliziranje usluga i proizvodnje;

- koordiniranje rada oko unapređivanja suradnje na raznim nivoima;

- reprocjeline - orijentiranost - osiguravanje matičnog materijala - proizvodnja - matičnost uzgajanih kultura - unutarnji i vanjski plasman;

- standardi - norme rada - cijene usluga na planiranju krajobraza, krajobraznom projektiranju objekata i površina javnog zelenila i rekreacije, vrtova, groblja, grobljanskih perivoja, zooloških vrtova, botaničkih vrtova, arboretuma i dr. - radova na uređenju i realizaciji projekata i radova na terenu - radovi na njezi i uzdržavanju površina javnog zelenila i objekata rekreacije;

– istraživanje problema, obrada podataka, davanje rješenja - definiranje, organiziranje i osiguravanje rezultata primjene i unapređivanja kvalitete usluga, radne i poslovne etike i kvalitete materijala, proizvoda i radova;

– futurološki pogled na struku krajobrazne arhitekture i sredine uz pravodobno sprečavanje štetnih posljedica zbog pogrešnih zahvata u sklopu djelovanja krajobraza;

– kadrovi - lepeza zanimanja - vrtlarska praksa - obrazovanje - sredstva rada, pomagala;

– srednjoškolsko obrazovanje vrtlarskih kadrova II., III. i IV. stupnja, obrazovanje vrtlarskih tehničara, vrtlarskih majstora, diplomiranih inženjera vrtlarstva i oblikovanja pejzaža ili uređenja krajobraza - pripravnički staž - daljnje obrazovanje - specijalizacija - stručni ispit - poslijediplomski studij VOP-a i uređenja krajobraza - doktorat vrtlarskih znanosti (res hortensis) i drugo znanstveno, stručno i umjetničko usavršavanje u praksi i teoriji;

– stručni vrtlarski podmladak s vrtlarskom stručnom praksom nakon završenog temeljnog studija VOP-a (studij vrtlarstva i oblikovanja pejzaža), odnosno studija za uređenje krajobraza na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu polazi odgovarajući poslijediplomski studij - iz vrtlarstva ili iz krajobrazne arhitekture - postižući odgovarajući magisterij, a zatim doktorat vrtlarskih znanosti (dr. rerum hortensium) ili iz područja vrtlarstva ili iz područja krajobrazne arhitekture;

– planiranje djelatnosti stručnih područja u razvoju - planiranje razvoja - programiranje usluga i dobivanja proizvoda za izveznu vrtlarsku privredu

– podmirivanje vlastitih domaćih potreba;

– rad na planovima od zajedničkog interesa i ciljeva društvene zajednice oko unapređivanja struke, stručnih kadrova, oko stručne i znanstvene literature, časopisa, polaganja stručnih ispita, oko dobivanja ovlaštenja za krajobrazno planiranje, odnosno za krajobrazno projektiranje ili projektiranje u vrtnoj arhitekturi, revizija projekata, revizija planova, kvalificiranje stručnih službi našim stručno ili znanstveno obrazovanim i pripremljenim kadrovima za odgovarajuće obavljanje stručne društvene funkcije u djelatnostima naše struke;

– zakonsko reguliranje struke - zakonsko reguliranje struke i njoj pripadnog vrtlarstva kao zasebne izdvojene cjeline uz sistemsko reguliranje potrebnih odgovarajućih zakona.

LITERATURA

- Meyer, Konrad: Ordnung im ländlichen Raum, Verlag E. Ulmer, Stuttgart, 1964.;
- Buchwald/Engelhardt: Handbuch für Landschaftspflege und Naturschutz, Band I-IV, BLV, München 1968-1969.;
- Grochla, E. (Ed. i sur.): Handwörterbuch der Organisation. C.E. Poeschel Verlag Stuttgart MCMLXIX;
- Wöbse, H. H.; Landschaftsökologie und Landschaftsplanung, RM-Verlag, 1. Auflage, Graz, 1975.;
- AID für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten: Berufsbildung im Gartenbau. AID Bonn 2 Neuauflage 1978.;
- Robinette, Gary O.; Landscape architectural education. Volume I-II, KH Dubuque, 1973.;
- Buchwald/Engelhardt: Handbuch für Planung, Gestaltung und Schutz der Umwelt, band I-IV, BLV, München 1978.-1980.;
- Simonds, John O.: Landscape architecture. McGraw-Hill Comp. New York 1983.;
- Sachweh, Ulrich: Grundlagen des Gartenbaues. Ulmer Verlag Stuttgart, 1985.;
- Fisković, Cvito: Kulturni značaj povijesnih ladanjskih vrtova u Dalmaciji, str. 21-28, u: Zbornik radova Prvog znanstvenog skupa o povijesnom nasljeđu vrtne umjetnosti Jugoslavije održanog 21.-23. rujna 1983. u Dubrovniku., urednik V Jurčić, FPZ Sveučilišta u Zagrebu, Centar za povijesne vrtove i razvoj krajine, Dubrovnik, 1985.;
- Jurčić, Vinko i Kurtela, Mikaela: Povijesni vrtovi i perivoji kontinentalne zone SR Hrvatske, str 29-66, u: Zbornik radova Prvog znanstvenog skupa o povijesnom nasljeđu vrtne umjetnosti Jugoslavije održanog 21.-23. rujna 1983. u Dubrovniku, urednik V. Jurčić, FPZ Sveučilišta u Zagrebu, Centar za povijesne vrtove i razvoj krajine, Dubrovnik, 1985.;
- Šišić, Bruno: O povijesnom nasljeđu vrtne umjetnosti na Jugoslavenskom primorju do početka XIX stoljeća, str. 67-87, u: Zbornik radova Prvog znanstvenog skupa o povijesnom nasljeđu vrtne umjetnosti Jugoslavije održanog 21.-23. rujna 1983. u Dubrovniku, urednik V. Jurčić, FPZ Sveučilišta u Zagrebu, Centar za povijesne vrtove i razvoj krajine, Dubrovnik, 1985.;
- Laurie, Michael: An Introduction to Landscape Architecture, II edition, Elsevier Sc. Edition, New York 1986.
- ... Graduate School of Design 1886.-1988. Harvard Univ.
- Jurčić, Vinko: Status i zadaci naše pejzažne arhitekture u obavljanju njezine društvene funkcije str. 21-26, u: Zbornik radova s naučnog skupa "Uloga pejzažne arhitekture u razvoju i uređivanju Zemlje" održanog u Beogradu 23.-25.09. 1987. urednik: S. Milinković, Institut za pejzažnu arhitekturu Univerziteta u Beogradu, 1988.

- Jurčić, Vinko:** Vrtlarstvo i oblikovanje pejzaža u visokoškolskom obrazovanju SR Hrvatske, str. 63-69, u: Zbornik radova s naučnog skupa "Uloga pejzažne arhitekture u razvoju i uređivanju Zemlje" održanog u Beogradu 23.-25.09. 1987., urednik: S. Milinković, Institut za pejzažnu arhitekturu Univerziteta u Beogradu, 1988.
- Motloch, John L.:** Introductin to Landscape Design, Van Nostrand Reinhold, New York, 1991.
- Pregill, Philip & Volkman, Nancy:** Landscapes in History - Design and Planning in the Western Tradition, Van Nostrand Reinhold, New York, 1993.
- Beveridge, Charles E. & Rocheleau, Paul:** Frederic Law Olmsted Designing the American Landscape, Rizzoli, New York, 1995.

Adresa autora - Author's address:

Primljeno: 1.03.1997.

Prof. dr. Vinko Jurčić
Remetinečka c. 77
10020 Zagreb